

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 5 och 5 b §§ sjukförsäkringslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att sjukförsäkringslagen ändras så att man av statsekonomiska skäl temporärt avstår från att inom ramen för sjukförsäkringssystemet utvidga den systematiska tandvården för vuxna vid ingången av 1997. Lagen skall ändras så att den motsvarar den lagstiftning som gällde före de lagändringar som gjordes i syfte att genomföra en reform av tandvården. Denna tidigare lagstiftning har dock tillämpats oberoende av de ifrågavarande ändringarna, eftersom tandvårdsreformen har skjutits upp med temporära lagar. Försäkrade födda 1956 och därefter skall fortfarande få ersättning för tandvård. Frontveteranernas rätt att få ersättning för undersökning och vård samt för kliniskt arbete i samband med protetisk

vård skall kvarstå i enlighet med gällande speciallagstiftning. För den övriga vuxna befolkningen skall rätten till ersättning bero på om den givna vården är nödvändig för att bota någon annan sjukdom än en tandsjukdom eller är nödvändig på grund av strålbehandling eller cytostatikabehandling.

Avsikten är att före år 2000 utreda möjligheterna att sköta den allmänna tandvården med hjälp av sjukförsäkringssystemet och kommunernas servicesystem inom ramen för nuvarande resurser.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlad i samband med den. Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid ingången av 1997.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

I anslutning till att rätten till avdrag för sjukdomskostnader vid beskattningen slopades gjordes 1991 en ändring i sjukförsäkringslagen (364/63), enligt vilken avsikten var att utsträcka ersättningen inom den systematiska tandvården till att från den 1 juli 1992 omfatta hela den vuxna befolkningen. Hela befolkningen skulle ha ersatts för kostnader för tandvård, inklusive laboratorie- och röntgenundersökningar, för läkemedel som ordinerats av tandläkare samt för resekostnader i anslutning till vården. Undersökning och behandling av mun och tänder som utförs av en tandläkare enligt den systematiska tandvårdens principer, med undantag av regleringsvård, skulle ha ersatts såsom sjukvård. Ersättningen för laboratorie- och röntgenundersökningar samt för läkemedel och resor skulle ha fastställts enligt sjukförsäkringens allmänna principer.

Sjukförsäkringsersättning skulle även ha beviljats för en del av den protetiska vården efter att lagen trätt i kraft. Ersättning skulle ha betalats för det kliniska och tandtekniska arbete som ingår i den protetiska vården, men inte för själva hjälpmedlet jämte materialkostnader.

Avsikten var att ersätta det arvode som en tandläkare uppbär för undersökning samt förebyggande vård av mun och tänder med 80 % av ett belopp som är av högst samma storlek som taxan. Tandläkararvodet för annan tandvård skulle ha ersatts med 50 % i stället för med nuvarande 60 % av ett belopp som är av högst samma storlek som taxan. Också för den protetiska vård som nämns ovan skulle ersättningen ha uppgått till 50 % av ett belopp som är av högst samma storlek som taxan.

Av kostnadsskäl uppsköts ersättandet av den systematiska tandvården för vuxna och den protetiska vården först genom en temporär lag (559/92) till att börja den 1 januari 1993, sedan den 1 januari 1994 (1008/92), den 1 januari 1996 (1620/93 och 1621/93) och därefter ytterligare till den 1 januari 1997 (1410/95). Detta har inneburit att endast försäkrade som är födda 1956 och därefter i regel har haft rätt till ersättningar för tandvård genom sjukförsäkringen med stöd av den lagstiftning som har trätt i kraft tidi-

gare. Andra vuxna försäkrade har rätt till sjukförsäkringsersättning för tandvård endast om behandlingen av en tandsjukdom är nödvändig för botande av någon annan sjukdom eller nödvändig på grund av strålbehandling eller behandling med cytostatika. Av statsekonomiska skäl tvingades man från ingången av 1996 dessutom sänka ersättningen till 75 % av det arvode som en tandläkare uppbär för undersökning samt förebyggande vård av mun och tänder.

Riksdagen har i anslutning till 75-årsjubileet med anledning av Finlands självständighet antagit lagen om anordnande av och ersättning för tandvården för frontveteraner (678/92). Enligt lagen har frontveteranerna från den 1 oktober 1992 haft rätt att för undersökning och förebyggande vård som privattandläkare utför få ersättning till 100 % eller, om det uppburna arvodet är större än den fastställda taxan förutsätter, med beloppet enligt taxan. Dessutom har de fått gratis undersökning och vård vid en hälsovårdscentral. Även för sådant kliniskt arbete som utförs av privattandläkare eller specialtandtekniker och som krävs för protetisk vård får veteranerna i sjukförsäkringsersättning högst 100 % av ett belopp enligt taxan. Klinisk vård i samband med protetisk vård som givits vid en hälsovårdscentral är gratis för veteraner. I övrigt gäller i fråga om kostnaderna för tandvård för frontveteraner vad som stadgas om ersättande av systematisk tandvård för försäkrade som är födda 1956 eller därefter.

Enligt tilläggsprotokollet till statsminister Paavo Lipponens regeringsprogram förlängs alla ettåriga sparlagar och sparbeslut som är i kraft 1995. Beslutet av den 16 augusti 1996 om ytterligare inbesparingar förutsätter att ersättandet av tandvård för vuxna inte utvidgas till sin omfattning. Därmed avstår man från den utvidgade tandvårdsreform för vuxna inom ramen för sjukförsäkringen som avsetts träda i kraft vid ingången av 1997. Det föreslås därför att sjukförsäkringslagen temporärt ändras så att den motsvarar den lagstiftning som gällde före de lagändringar som syftade till genomförandet av tandvårdsreformen. Denna tidigare lagstiftning har trots ändringarna dock tillämpats, eftersom tandvårdsreformen har blivit uppskjuten genom temporära lagar.

Enligt det ovan anförda föreslås att i lagens 5 § temporärt återinförs det 2 mom. enligt vilket på tandsjukdomar tillämpas vad som i sjukförsäkringslagen stadgas om ersättning för sjukvård om det är fråga om vård som är nödvändig för botande av annan sjukdom än en tandsjukdom eller om tandvård som är nödvändig på grund av strålbehandling eller behandling med cytostatika. I 2 mom. skall också ingå ett hänvisningsstadgande, enligt vilket i 5 b § stadgas om ersättning för tandvård såsom sjukvård för försäkrade som är födda 1956 och därefter.

Enligt det inledande stycket och 1 punkten i sjukförsäkringslagens 5 b § 1 mom. ersätts temporärt såsom sjukvård utöver vad som stadgas i 5 § 2 mom. för försäkrade födda 1956 och därefter undersökning och behandling av mun och tänder som utförs av tandläkare enligt den systematiska tandvårdens principer, med undantag av regleringsvård samt protetiska åtgärder och tandtekniska kostnader.

Enligt den lagändring som trädde i kraft vid ingången av 1996 (1409/95) är ersättningen för undersökning och förebyggande vård 75 % och för övrig vård 60 % av beloppet.

2. Propositionens ekonomiska verkningar

Enligt kostnadsförslaget i anslutning till den lagreform med vilken avsikten var att införa den systematiska tandvården för hela den vuxna befolkningen 1992 beräknades reformen föranleda kostnader om 540 milj. mk. I den förebyggande tandvården skulle den nominella ersättningsprocenten för hela den vuxna befolkningen ha varit 80 och i den övriga systematiska tandvården 50. I verkligheten hade ersättningsandelarna, om reformen hade trätt i kraft, på motsvarande sätt uppgått till ca 65 % och ca 38 % av de uppburna arvodena. I kostnadsförslaget har ca 80 milj. mk beaktats såsom kostnader för arbetet inom den protetiska tandvården. Vid ingången av oktober 1992 genomfördes en särskild reform av frontveteranernas tandvård som beräknades föranleda kostnader om ca 80 milj. mk på årsnivå. Kostnaderna för hela den vuxna befolkningens systematiska tandvård minskar årligen i och med att de s.k. unga åldersklassernas andel (födda 1956 eller senare) av befolkningen växer. Inbesparingen i sjukförsäkringsutgifter till

följd av att tandvårdsreformen inte genomförs skulle således vara ca 370 milj. mk år 1997.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Folkpensionsanstalten har hörts i samband med beredningen.

I riksdagens svar på regeringens proposition med förslag till lag om ändring av sjukförsäkringslagen (RP 104/1995 rd) ingår följande uttalande:

"Riksdagen förutsätter att regeringen i anknytning till budgetpropositionen för 1997 framställer ett förslag till hur tandvården för den vuxna befolkningen skall ordnas, om det därtill hörande ersättnings- och betalningssystemet samt om tidtabellen för reformen. Vid beredningen av förslaget skall hänsyn tas till kommunernas möjligheter att effektivisera tandvårdstjänsterna och till att åldersklasserna bemöts lika samt att också de grupper uppmärksammas för vilka det är av särskild betydelse för hälsan att tänderna är i skick."

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 6 februari 1996 en arbetsgrupp för att utreda den omorganisation av tandvården som förutsätts i riksdagens uttalande. Arbetsgruppen konstaterade i sin promemoria (SHM 1996:13) att så länge nuvarande utgifter för tandvård ersättningar från sjukförsäkringen är disponibla, skulle det vara möjligt att låta ytterligare några åldersklasser omfattas av sjukförsäkringen genom att sänka ersättningsnivån. Såvida man önskar utöka den systematiska tandvården inom ramen för det kommunala servicesystemet kan en ökad service delvis åstadkommas genom rationalisering av verksamheten, t.ex. genom att den kliniska arbetstiden regleras, arbetsfördelningen utvecklas och ändamålsenliga vårdrutiner eftersträvas.

Av statsekonomiska skäl är det inte möjligt att inom de närmaste åren utvidga den systematiska tandvården till att gälla hela den vuxna befolkningen. Därför föreslås att man i detta skede skall avstå från en sådan tandvårdsreform för sjukförsäkringens del som omfattar hela den vuxna befolkningen. Avsikten är att före år 2000 utreda möjligheterna att sköta den allmänna tandvården med hjälp av sjukförsäkringssystemet och kommunernas servicesystem inom ramen för

nuvarande resurser.

4. Ikraftträdande

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1997 och gälla till och med den 31 december 1999.

5. Lagstiftningsordning

Avsikten med den reform som gäller ersättning för den systematiska tandvården för vuxna var att från den 1 juli 1992 en del av de kostnader som föranleddes av tandsjukdomar hos den vuxna befolkningen skulle ersättas då sjukdomskostnadsavdraget slopades vid beskattningen. Ikraftträdandet av reformen har skjutits fram till den 1 januari 1997, senast genom lagen (1410/95). Frontveteraner har fått ersättning för tandvård och försäkrade som fötts före 1956 har fått ersättning för tandvård i samband med vissa sjukdomar. De försäkrade som är födda 1956 och därefter har omfattats av den systematiska tandvården.

Enligt folkhälsolagstiftningen skall kommunen ordna undersökning och vård av tänderna för i första hand de personer som är födda år 1956 eller senare samt för patienter som har fått strålbehandling av huvudet och halsen. Kommunerna kan dock ordna invånarnas tandvård på det sätt de önskar inom ramen för sina resurser.

Vid utgången av 1995 uppgick antalet finländare till 5,1 miljoner. Berättigade till tandvårdsersättning från sjukförsäkringen var enligt tandvårdsarbetsgruppen 2,7 miljoner vuxna som är födda 1956 och senare. Frontveteranerna uppgick till 0,2 miljoner. Antalet personer bosatta i sådana kommuner som erbjöd hela befolkningen tandvårdstjänster var 0,8 miljoner. Antalet finländare som faller utanför subventionerad tandvård beräknades uppgå till 1,8 miljoner.

Till regeringsformen (969/95) fogades den 1 augusti 1995 en ny 15 a § enligt vars 2 mom. var och en genom lag skall garanteras rätt att få sin grundläggande utkomst tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödsl och förlust av en försörjare.

I detaljmotiveringen till detta stadgande konstateras i regeringens proposition att be-

greppet "grundläggande utkomst" i sig är oberoende av den gällande sociallagstiftningen. Stadgandet har därmed inte varit avsett att trygga enskilda förmåner som fastställs genom vanliga lagar eller att bevara nivån på dessa förmåner. Vid bedömningen av huruvida den grundläggande utkomsten är tillräcklig är det enligt motiveringen till regeringens proposition av betydelse huruvida en person enligt en helhetsbedömning av de lagstadgade systemen för utkomstskyddet och hans situation i övrigt, t.ex. familjeförhållandena, har förutsättningar att erhålla sin utkomst oberoende av att de normala utkomstmöjligheterna har försvagats på grund av ett sådant skäl som nämns i stadgandet. Sådana ändringar i lagstiftningen, som innebär ett väsentligt ingrepp i det skydd för en grundläggande utkomst som tryggas på ovan nämnt sätt, motsvarar därmed inte förutsättningarna i 15 a § 2 mom. regeringsformen.

Det är karakteristiskt för det finländska social- och hälsovårdssystemet att kommunerna har ansvaret för ordnandet av social- och hälsovårdstjänster. Utbudet och användningen av privata hälsovårdstjänster som stöder det offentliga hälsovårdssystemet varierar på olika håll i landet. Ett system där kommunen ordnar tandvårdsservice är förhärskande i landets norra, östra och mellersta delar samt i allmänhet i glest befolkade områden. Utnyttjandet av den privata sektorns tjänster är störst i landets södra och sydvästra delar samt i stora bosättningscentra. Enligt den nuvarande lagstiftningen får kommunerna själva bestämma omfattningen av den service de erbjuder sina invånare. Kommuninvånarna har inte rätt att kräva kommunal tandvård som en s.k. subjektiv rättighet. Däremot har den försäkrade lagstadgad rätt till förmåner enligt sjukförsäkringslagen och vid behov möjlighet att besvara sig. Den ändring av lagen som gjordes 1991 har aldrig trätt i kraft eftersom den ständigt har uppskjutits. Mot denna bakgrund kan det förslag som framläggs i propositionen om att avstå från att genomföra reformen av den systematiska tandvården till att omfatta hela den vuxna befolkningen inte betraktas som ett förslag som försvagar den grundläggande utkomst som avses i 15 a § 2 mom. regeringsformen. Därför kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om temporär ändring av 5 och 5 b §§ sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras temporärt i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) i 5 b § 1 mom. det inledande stycket och 1 punkten, sådana de lyder i lag av den 30 december 1991 (1714/91), samt

fogas temporärt till 5 § ett nytt 2 mom. i stället för det 2 mom. som upphävts genom nämnda lag av den 30 december 1991 som följer:

5 §

Vad som i 1 mom. stadgas om ersättning för sjukvård tillämpas på motsvarande sätt på tandsjukdomar, om det är fråga om vård som är nödvändig för botande av någon annan sjukdom än en tandsjukdom eller om tandvård som är nödvändig på grund av strålbehandling eller behandling med cytostatika. I 5 b § stadgas om ersättning för tandvård såsom sjukvård för försäkrade som är födda 1956 och därefter.

5 b §

Såsom sjukvård ersätts, utöver vad som stadgas i 5 § 2 mom., för försäkrade som är födda 1956 och därefter

1) undersökning och behandling av mun och tänder som utförs av en tandläkare enligt den systematiska tandvårdens principer, med undantag av regleringsvård samt protetiska åtgärder och tandtekniska kostnader,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997 och gäller till och med den 31 december 1999.

Helsingfors den 4 oktober 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Social- och hälsovårdsminister
Sinikka Mönkäre

Lag

om temporär ändring av 5 och 5 b §§ sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras temporärt i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) i 5 b § 1 mom. det inledande stycket och 1 punkten, sådana de lyder i lag av den 30 december 1991 (1714/91), samt

fogas temporärt till 5 § ett nytt 2 mom. i stället för det 2 mom. som upphävts genom nämnda lag av den 30 december 1991 som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Vad som i 1 mom. stadgas om ersättning för sjukvård tillämpas på motsvarande sätt på tandsjukdomar, om det är fråga om vård som är nödvändig för botande av någon annan sjukdom än en tandsjukdom eller om tandvård som är nödvändig på grund av strålbehandling eller behandling med cytostatika. I 5 b § stadgas om ersättning för tandvård såsom sjukvård för försäkrade som är födda 1956 och därefter.

5 b §

Såsom sjukvård ersätts, utöver vad som stadgas i 5 §,

1) undersökning och behandling av mun och tänder som utförs av en tandläkare enligt den systematiska tandvårdens principer, med undantag av regleringsvård,

5 b §

Såsom sjukvård ersätts, utöver vad som stadgas i 5 § 2 mom., för försäkrade som är födda 1956 och därefter

1) undersökning och behandling av mun och tänder som utförs av en tandläkare enligt den systematiska tandvårdens principer, med undantag av regleringsvård samt protetiska åtgärder och tandtekniska kostnader,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997 och gäller till och med den 31 december 1999.